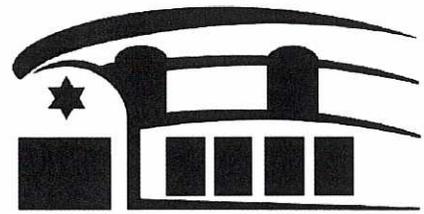

BRS AFTERNOON KOLLEL

Sponsored by Frohlich Financial Group, LLC

GEMARA KIDDUSHIN

WEEK #13: KAVOD TALMIDEI CHACHAMIM

RABBI EFREM GOLDBERG

פרשת בא תשע"ה

THIS WEEK'S LEARNING IS SPONSORED BY

ARNOLD GOLDSTEIN

IN MEMORY OF

ALTHEA GOLDSTEIN

אלטא שולמית בת ברוך שרול הלוי

The Dr. Yitzchak Belizon z"l
BEIS MEDRASH OF BRS
בית מדרש יצחק יעקב בליזון של ק"ק בוקה רשון

סימן יח

שאלת למה אין מצרכין על המצות כלן כגון המלוה את חבירו והטופן עמו וכיוצא בהן.

תשובה זו שאלה עמוקה ודבר שעמדו עליו הראשונים ז"ל ונסתבכו בו הרבה מפני מה מצרכין על מקצתן ואין מצרכין על כלן ואי זו שמצרכין עליה ואי זו שאין

יב

שו"ת

סימן יח—יט

הרשב"א

מצרכין עליה, ואין הענין חלוי בטעם אחד שאמתן לך כלל אחד זהם, אלא כל מצוה שאין בה מעשה אין מצרכין עליה כגון השמטת כספים¹ וכיוצא בהן. וכן אין מצרכין על מצוה שאינה חלוייה כלה ביד העושה מפני שאיפשר שלא יתראה זה חבירו ונמצא מעשה מתבטל כגון מחנות עניים והלוואת הדלים ונתינת לדיקה והעניקה וכיוצא בהם². וכן על דבר שהוא מסור לבית דין כגון עשיית הדינין שמתא לא יקבלו בעלי דין את דעתו³. וכן כל מצוה שהיא באה מתוך עברה כגון השבת הגולה וחזרת הרבית שלא נוט לגזול כדי להשיב, וליקח את האס⁴ כדי שנחזור ונשלח אותה⁵ ועל⁶ כיוצא באלו. וכן מחנות כהונה אין מצרכין על נתינתן⁷ דאין הישראל נותן משלו אלא שהשם יתברך וזה אותן לכהן ומשלחן גבוה קא זכו, ונתינת שקל בשנה כיוצא בו וכדכתיב⁸ כי ממך הכל ומידך נחט לך. אבל על פדיון הבן ועל הפרשת חלה ומעשרות מברך מפני שאינו מברך על הנתינה אלא על ההפרשה ועל הפדיון⁹ שחלוין¹⁰. ואין מצרכין על מצוה שעיקרה אינה מצוה כגון חליצה ו טס שהעיקר משום פריה ורביה¹¹ והיא אינה מצוה על פריה ורביה¹², וכן על הגרושין משום דיש מקצת הגרושין שהן בעברה כגון שלא מצא זה דבר עברה ומגרשה ששני המשלח¹³, ואף על פי שיש מצוה במקצתן כגון אותן נשים שנשא עברה שמצוה לגרשן לא פליגי רבנן לגרושין¹⁴ שיברך במקצת הגרושין ולא יברך במקצתן. וכן אין מצרכין על מיתות בית דין לפי שהשם יתברך חס על גרומו ואינו חפץ במיתתן של רשעים ולפיכך אין מצרכין עליהן, וכענין שאמרנו¹⁵ שאין אומריין הלל בראש השנה מפני שהוא יום הדין, וכדאמרין¹⁶ באין¹⁷ מפסיקין בקללות לפי שאין אומריין ברכה על הפורענות.

וכן על ביקור חולים ותנחומי אבלים והנחת שלום בין אדם לחבירו מפני שהן חלויות ביד אחרים דיילמא לא מקבלי מיניה ויבדס לעקור ממנו מצוה זו. ומנא לן דלא מצרכין על מצוה הבאה בעברה דמני רבי אליעזר בן יעקב¹⁸ הרי שגזל טאה של חטים טמתן ואפאן וכו' עד טלע בריך נאך ה' וקאמר רבא¹⁹ טעמיה דרבי אליעזר בן יעקב משום דהוה ליה מצוה הבאה בעברה²⁰. ומנא לן דכל מצוה שאפשר למיעקרה אע"ג דהשתא לא מיעקרא כמתן דמיעקרא דמיא דמתן צפרק אלו נערום²¹ כיצד שותה בעניו אפילו חגרת ואפילו סומא וכו' עד שאינה ראויה לבא עליה שאינו רשאי לקיימה שנאמר ולו פהיה לאשה²² אשה הראויה לו, ואמרין עליה גמרא²³ וימי עשה ונדחה לא חעשה אמר ליה היכא אמריין אחי עשה ודחי לא חעשה כגון מילה צרעת דלא אפשר דלא לקיימה לעשה אבל²⁴ אי אמרה דלא בעינא לה²⁵ מי אימיה לעשה כלל, אלמא כיון דאפשר למיעקריה לעשה אף על גב דאכחי לא עקרה ליה הוה ליה כמתן דליתיה דהא לא קביעא הואיל ומשום הנאה דילה חייביה רחמנא למינסבא וכיון דאמרה לא בעינא לה להאי הנאה איעקר ליה מצוה עשה שבהם²⁶, וגמריין מינה למורא וכבוד אב ואם ועמידה בפני רבו הואיל ואפשר למיעקריה להאי עשה דידיהו שהרב שמחל על כבודו כבודו מחול²⁷. ומנא לן דמתנות כהונה אין מצרכין עליהו, משום דאמרין²⁸ דכהנים משלחן גבוה קא זכו. וגבי²⁹ דהוא ממתנות כהונה נמי אמריין קנאו השם ונחט לכהנים וכדמברר בבבא קמא³⁰ דשמעיין מינה דמתן דיהיב מתנות כהונה לא יהיב ליה מדידיה אלא דרחמנא נינהו כדכתיב³¹ ואני הנה נחתי לך את משמרת חרותי. וכך השיב הרב רבי יוסף אבן שלט זכרנו לברכה להרב רבי אברהם ב"ר דוד³².

ממתגי' דהוריות דאם אין שוין ת"ח קודם ונפסק כן ביו"ד לענין צדקה בסימן רנ"א סעיף ט' ולענין שני שואלין למי צריך להזקק קודם בסימן רמ"ו סעיף ט"ו.

וצריך לומר דיש להסתפק בחיוב כבוד ת"ח שחיבה תורה אם הכבוד הוא להתורה שכמו בתורה כתובה על ספר צריך ליתן לה כבוד כך חיבה תורה ליתן כבוד להתורה שבאדם שלמדה, אבל להאדם עצמו לא שייך חיוב הכבוד. או דהכבוד חיבה התורה ליתן להאדם שהשיג בעמלו בכחו ובכשרונותיו שנתן לו השי"ת את חכמת התורה, ולא להתורה שבו דלא נחשב זה בעין כמו בכתובה על ספר, רק להאדם שנתגדל כ"כ שהשיג חכמת התורה החשיבתו תורה וחיבה שיתנו לו כבוד. ויש לפרש זה בסעם הס"ד דרבא וההדר אמר רבא בקידושין דף ל"ב דמתחלה שאמר רבא שהרב שמחל על כבודו אין כבודו מחול, ודחה ראיית ר' יוסף דכבודו מחול ממה שהקב"ה מחיל ליקריה משום דהקב"ה עלמא דיליה הוא ותורה דיליה היא מחיל ליה ליקריה אבל ת"ח תורה לאו דיליה היא, היה סבור שהכבוד הוא להתורה שבו, ולהדר אמר רבא שיכול למחול משום דתורה דיליה היא דכתיב ובתורתו יהגה יומם ולילה, סובר שהכבוד הוא להאדם על שהשיג בעמלו בכחו ובכשרונותיו חכמת התורה ונחשב מחמת זה תורה דיליה ויכול למחול.

והנה יש לפרש גם להדר אמר רבא שסובר שהכבוד הוא להתורה שבו ומה שיכול למחול הוא משום שניתנה לו התורה שלמד להתחשב שלו בקרא דכתיב ובתורתו, אבל לא משמע כן מהא דבע"ז דף י"ט שאמר רבא לעולם ילמד אדם תורה ואח"כ יהגה דריש זה ממה שכתחלה נאמר בתורת ה' והדר ובתורתו יהגה, שכונת דרשתו היא שמה שלומד קודם שיהגה להבין בעצמו כ"כ לעיין בתלמודו לדמות מלתא למלתא להקשות ולתרוץ כפרש"י שם בכונת יהגה אלא לומד השמועות מרבו ומספרים נקרא תורת ה' ולא תורתו אבל כשמבין בעצמו כבר מה שלמד כ"כ להקשות ולתרוץ ולדמות מלתא למלתא נקרא תורתו, והוא כדאמר רבא לעיל מזה בתחלה נקראת על שמו של הקב"ה שנאמר בתורת ה' ולבסוף נקראת על שמו שנאמר ובתורתו, שמזה ניכר הבאור שלבסוף שנקראת על שמו הוא כשזכה להבין בעצמו שהוא היהגה שפרש"י, ולכן שייך לדרוש שכתחלה ילמוד אדם מרבו תורת ה' שלא אפשר לקרא זה תורתו, שהוא שתהא גירסת התלמוד ופירושו שגורה לו בפיו ואח"כ יהגה בדברים שלמד שיתחשב בשביל זה תורתו שזה בא ע"י עמלו הגדול בכחו ובכשרונותיו.

ואם מה שיכול למחול הוא משום דניתנה לו במתנה להתחשב דיליה מ"ש עצם גירסת התלמוד מהעיון להקשות ולתרוץ לחשיבות תורתו, אלא צריך לומר דרק בשביל מה שבכחו לחדש דברים בעצמו נחשב תורתו, דאף שודאי גם זה בא לו בסיוע השי"ת מ"מ החשיבה תורה זה לתורתו כיון שעכ"פ הם דברים שחידש בעצמו בהדברים שלמד, וממילא נמצא שהכבוד הוא להאדם על שהשיג זה, דרק לת"ח כזה איכא חיוב הכבוד, דאם חיוב הכבוד היה גם לת"ח שאין לו כח זה שעדיין לא נקרא תורתו היה נמצא שאיכא ת"ח דלא יוכל למחול דהוא ת"ח קטן שאינו יודע לדמות מלתא למלתא אבל גירסת התלמוד שלמד מרבו שגורה לו שזה נחשב רק תורת ה' ורק ת"ח גדול יוכל למחול שהוא מכיון שיכול לדמות מלתא למלתא נחשב תורתו גם התורה שלמד מרבו, שלא מסתבר זה כלל דיהיה כבוד הקטן חמור מכבוד הגדול אף שאיכא טעם דכל כה"ג הי"ל לפרש כיון שהוא חדש גדול, אלא צריך לומר שמה שלא חלקו וסתמו שת"ח יכול למחול משום דתורה דיליה היא, הוא משום שת"ח קטן שאינו יודע לדמות מלתא למלתא ליכא כלל החיוב לכבודו אף שמה שלמד מרבו שגורה לו, ונמצא שלת"ח שחייבים לכבדם ליכא שום חלוק דכולם יכולים למחול, ועיין במגילה דף כ"ח שר"ג לא הספיד להנא דתני הלכתא ספרא וספרי ותוספתא משום שלא הבין להקשות ולתרוץ אולי ראייה משם שליכא חיוב לכבודו כתי"ח, ולכן הוא ראייה קצת שלהדר אמר רבא הוי חיוב הכבוד לת"ח להאדם עצמו שזכה להשיג חכמת התורה בעמלו.

והנה יש לתרוץ בזה הסתירה מה שבקידושין דף ל"ג אמרי ר' חלקיה ור' סימון ור"א ק"ו מפני לומדיה עומדין מפניה דס"ת לא כ"ש, ובמכות דף כ"ב אמר רבא כמה טפשי שאר אינשי דקיימי מקמי ס"ת ולא קיימי מקמי גברא רבה דאילו בס"ת כתוב ארבעים ואתו רבנן ובצרו חדא הרי דגברא רבה עדיף מס"ת וסותר להק"ו דקידושין, וע' בר"ן קידושין שמקשה זה ותירץ בשני פירושים ועדיין קשה אף לתירוציו למאי הוצרך רבא להוכיח שהן טועין מזה שהיו צריכין ללמד מס"ת הרי איכא קרא מפורש שצריך למיקם מקמי ת"ח ועובדים על מ"ע שבתורה, וגם מ"ט קרא להו רק טפשי הרי הם עבריינים שעוברין על העשה, ולפ"מ שבארתי יש לפרש בדרך זה דודאי האינשי שאמר רבא לא עברו על העשה היו קיימי מקמי גברא רבה, אך הם עמדו לא מפני חשיבות הגברא רבה אלא מפני התורה שבו שחושבין אותם כס"ת הכתובה על ספר ולא מפני הגברא רבה שהשיג חכמת התורה בעמלו, ולזה אמר שהוא טפשות